

“Kıyisal alanların yasal, yönetsel durumunun bazı Avrupa ve Amerika ülkelerinden örneklerle anlatımı”

İskoçya

İskoçya kıyıları çok girintili çıkıntılı olup, 10.000 km'yi aşmakta ve bunun 6.000 km'sinden çoğu adalarda bulunmaktadır. İskoçya'nın nüfusu güney kesimindeki büyük akarsu yatakları boyunca yoğunluk kazanmaktadır. Önemli kentler buralarda kurulmuştur.

İskoçya'nın genelinde kıyıların çok azı rekreasyon amaçlı kullanılmaktadır. Alan kullanımı kıyılara doğru genellikle birkaç bölgede yoğunlaşmıştır. Ulaşım zorlukları ve kötü iklim koşulları nedeniyle, İskoçya kıyılarının büyük bir kısmında görünüm ve belli türlerde pek çok sayıda yaban hayvanların barınakları korunabilmiştir. Gelişmenin İskoçya kıyıları üzerindeki baskısı 1970 yılına değin yaygın bir sorun değildi. Birçok yerel planlama organları kendi kalkınma planlarına ilişkin konut yapımı ya da karavan park yerlerinin kıyı bandında yaratacağı olumsuz sonuçlar için özel koruma önlemleri getirmişlerdir.

Ancak, İskoçya kıyıları açıklarında 1969 yılında Moltrose'de 1970 de de, ondan daha büyük Forties Petrol yatakları bulunmuştur. Bu petrol yataklarının bulunması çevrenin doğal dengesini alt üst ettiğinden kalkınma ile birlikte kıyı korumasının da planlama politikası kararlarının başında yer verilmiştir. Bunları yeni petrol yataklarının araştırılması izlemiştir. Kıyıların açığında kurulması kararlaştırılan petrol endüstrisiyle ilgili gelişmeler beraberinde alt yapı, atölye, depo, boru hatları, fabrika, tanker terminalleri, rafineriler gibi tesislerin yapımını getirmiştir. Tüm bu gelişmeler için kıyı üzerinde ya da yakınında uygun yerlerin bulunması gerekli olmuştur. Bölgesel planlar, koruma. bölgelerini belirlemekten başka, endüstriyel gelişme için özendirici ve hızlandırıcı bölgeleri de ortaya çıkarmıştır. Petrol endüstrisinin yarattığı yeni istekler ve gereksinimler çoğu kez petrolün bulunmasından önce yapılan planlarda öngörülen gelişme bölgelerinde bulunmayan yerler ve özel gereksinimlerle ilgilidir. Bu nedenle, var olan planlardaki kararların öncelikle yeniden değerlendirilmesi zorunluluğu doğmuştur. Ana görüş en kısa sürede petrol sağlanması için gerekli olanakların yaratılması olmakla birlikte, bunun çevreye en az zarar verecek biçimde yapılması yönündeydi.

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

4. HAFTA

“Kıyasal alanların yasal, yönetsel durumunun bazı Avrupa ve Amerika ülkelerinden örneklerle anlatımı”

Bu nedenle, ilk çalışmaların amacı kıyı gelişmesiyle ilgili kararları etkileyebilecek her türlü bilgileri değerlendirmek olmuştur. Örneğin, dalyanlar, eğlence ve dinlenme yerleri, toprak mülkiyeti, doğanın korunması, ulaşım, görünümü geliştirme için gerekli çalışmalar gelişmeye uygun topoğrafya dağılımı, gerekli iş gücü, yerleşim özellikleri ile var olan endüstrinin dağılımı gelişme olanakları ve liman tesislerinin genişletilmesi vb. gibi konular inceleme kapsamına giden konular arasındadır. Bütün bu öğeler ve diğerlerinin ışığında, öncelik verilecek koruma ve geliştirme bölgeleri saptanmıştır (Skinner 1977).

Planlamanın esasları;

- Kırsal kaynaklar (tarım, orman, doğa kbruma,-ulusal park yönetim alanları)
- Kıyı {tercih edilen koruma zonu ve gelişme zonu}
- Endüstri konularını kapsamaktadır.

Bu konulara ilişkin çalışmalar sonucunda:

- Kıyasal alanların planlamasında tercih edilen koruma ve gelişme zonları, endüstri, liman ve güç üretim tesislerine ilişkin gelişmeler için planlama ilkeleri oluşturulmuştur.
- Revizyonu yapılan gelişme planına iki tip kıyı bölgesi arasındaki farklılıklar yansıtılarak koruma kapsamına alınan kıyılarda bazı yasaklamalar getirilmiştir.
- Tarım alanlarının yetenek sınıfları, İskoçya Tarım ve Balıkçılık Bölümü tarafından 5 kategoride incelenmiştir. Kültüre uygun A+, A, B+ sınıf topraklar tarıma ayrılmıştır.
- 886.00 ha'lık toplam kuru alanının 385.00 ha'ı özel mülkiyettedir ve 501.000 ha (%56) orman komisyonuna ayrılmıştır. 1965 deki durum ile karşılaştırıldığında, bu tarihte toplam kuru alanı 665.000 ha olup, Orman Komisyonuna ait olan kısım 304.000 ha (%46) idi.
- Kıyı ve kırsal alanlarda rekreasyon ve turizm, doğa ve peyzajın korunması, konut endüstri kullanım ve eylemleri, liman gelişme ve elektrik üretimi açısından istekler ve gereksinimler dikkate değerdir. Belirli alanlarda ana kullanımları ve değişik gelişimler arasında büyük bir yarışma vardı.

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

4. HAFTA

“Kıyusal alanların yasal, yönetsel durumunun bazı Avrupa ve Amerika ülkelerinden örneklerle anlatımı”

Örneğin: Gelişen açık hava rekreasyon istemi ve yüksek peyzaj değeri olan alanlardaki turizm büyük önem taşır. Turizm Büroları yıllık % 4-10'luk bir dış turist artışı ile iç turizmde de belirgin bir artış beklemektedir. Rekreasyon eğilimlerindeki artışlar karşılanması güç sorunlardır. Ancak, gelecekte bu istemlerin artışı kaçınılmaz olduğundan amaca uygun alanlar ayrılmıştır.

- Kıyıda özellikle koylardaki endüstri ve liman gelişmeleri üzerine öneriler vardır. Petrole ilişkin gelişmeler için ayrılmış yaklaşık 2.000 ha'lık alanın büyük çoğunluğunu oluşturan alan ve kıyı üzerinde tesislerin artması birlikte birçok istemi de getirecektir. Bu nedenle birçok yerlerde petrol tesislerinin çevre üzerindeki etkilerinin analizi yapılmıştır (Scottish Development Department 1976).

Kıyusal Kaynaklar ve Sorunları: Kıyı kaynaklarının değerlendirilmesi, ilk olarak kıyı ile kıyı eylemlerden etkilenen iç kısım arasında yapılmıştır. Çalışma da, kıyı çizgi niteliğinin oluşumu için katkıda bulunan şu ayrıntılara yer verilmiştir:

- Fiziksel ve Peyzaj karakteristikleri; kıyı tipi, topoğrafik özellikler, bitki örtüsü önemli görüş noktaları vb.
- Rekreasyonel kaynaklar; ziyaretçiler için mevcut çekici özellikler (doğal, tarihi ziyaretçiler için tesisler (kayıkçılık, danışma vs.)
- Doğa koruması; doğal bilimlere için ilginç tasarlanmış bölgeler, önemli ornitolojik bölgeler vs.
- Ulaşım ve iletişim; yayalar ve araçlar için ulaşım hatları, park yerleri ve kapasiteleri, kıyıya ulaşım rotaları vb.
- Sınırlamalar; toprak mülkiyetleri, kooperatif gelişmeleri vb.
- Kirlenme; su baskınları, denizden sürüklenen cisimlerin kıyı kalitesi üzerindeki etkileri vs.
- Kalite bölgeleri; kontrol altında olan ve olmayan bölgelerin değerlendirilmesidir.

KIYISAL ALAN PLANLAMA DERSİ

4. HAFTA

“Kıyisal alanların yasal, yönetsel durumunun bazı Avrupa ve Amerika ülkelerinden örneklerle anlatımı”

Kaynaklar

- Scottish Development Department, 1976. National Planning Series. The Scottish Development Department.
- Skinner, R. 1977. Birleşik Krallıkta Kıyı Planlaması ve Korunmasının Özellikle İskoçya'daki Durumu. Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 1976.